

100 ÉVES AZ ELSŐ MAGYAR VERSENYTÖRVÉNY

KÉPES GYÖRGY

JOG.
történet

A HUN-REN-ELTE
Jogtörténeti Kutatócsoport
blogja

A SZERZŐ:

DR. KÉPES GYÖRGY

HABILITÁLT EGYETEMI DOCENS
ELTE ÁJK MAGYAR ÁLLAM- ÉS
JOGTÖRTÉNETI TANSZÉK

KEPES.GYORGY@AJK.ELTE.HU

2023. október 23.

A Nemzetgyűlés 1922. december 6-án fogadta el a tisztességtelen versenyről szóló törvényjavaslatot, amelyet – a kormányzói aláírást követően – 1923 májusában, mint 1923:5. tc.-et hirdettek ki, és egy külön miniszteri rendelet értelmében 1924. május 15-én lépett hatályba. A javaslat elfogadását több évtizedes előkészítő munka előzte meg, amelynek gyümölcse igen tartósnak bizonyult: az első magyar versenytörvény 1984. december 31-éig hatályban maradt.

Első olyan jogszabályunk, amely a tisztességtelen piaci magatartásokkal szembeni szabályozást is

tartalmazott, az 1884:17. tc. (ipartörvény) volt. Ennek az 58. §-a kimondta, hogy „egy iparos vagy kereskedő sem használhat cégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek”, ami a gazdasági reklámtevékenység első hazai törvényi szabályozásaként is értelmezhető.¹ Szintén az ipartörvény mondta ki, hogy üzletekben végkiárusítást csak az iparhatóság engedélyével szabad tartani (51-52. §).

Az ipartörvény, valamint a kereskedelmi jog és az általános magánjog részben szokásjogi úton kialakult normái, így mindenekelőtt a jóhiszeműség és tisztesség alapelvei évtizedekig megfelelő jogalapot biztosítottak ahhoz, hogy a bíróságok előtt a tisztességtelen kereskedőkkel szemben fel lehessen lépni. Ez a gyakorlatban a jóerkölcsbe ütköző szerződés semmisségének megállapítását, esetleg kártérítés érvényesítését jelenthette. 1909-ben aztán a Curia úgy foglalt állást, hogy „a tisztességtelen versenyzésből támasztható igények törvényhozásilag szabályozva nincsenek”, így a kártérítésre alapot adó tiltott cselekményeket csak az egyéb „fennálló törvények” alapján lehet megítélni.²

Ennek a meglepő, lényegében a szokásjogot tagadva a bíróságok mozgásterét beszűkítő kúriai

ítéletnek a közvetlen előzménye az volt, hogy – a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó nemzetközi szerződések mellett – az 1907. október 8-án megújított, közös érdekű ügyekre vonatkozó magyar-osztrák egyezmény is előírta, hogy a két állam polgárainak, valamint az ott letelepedett vállalkozásoknak megfelelő jogvédelmet kell biztosítani a tisztességtelen versennyel szemben.

Németországban már 1896. május 27-én birodalmi törvény (Reichsgesetz) született ebben a tárgyban, amelyről 1899-ben Szokolczai Árpád részletes bemutatót tartott a Magyar Jogászegylet ülésén. 1900 márciusában Hegedűs Sándor kereskedelemügyi miniszter a Képviselőházban bejelentette, hogy már dolgozik a tisztességtelen verseny elleni törvényjavaslaton. A tervezetet a miniszter megbízásából Nagy Ferenc, a neves kereskedelmi jogász professzor készítette el, jórészt az 1896. évi német törvényre támaszkodva.³

1907-ben az osztrák parlament alsóháza is elfogadott egy tisztességtelen versenyről szóló javaslatot, amely – a német törvénnyel és Nagy Ferenc plánumával szemben – már nemcsak konkrét magatartásokat tiltalmazott, hanem egy úgynevezett „generálklauzulát” is, általános jelleggel tiltva az üzleti tisztesség követelményét sértő versenyt.⁴ Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter 1907. január 31-én arról

tájékoztatta a magyar Képviselőházat, hogy nálunk is tervben van egy hasonló javaslat elkészítése.

A második, 1907. évi magyar versenytorvény-tervezet Emich Gusztáv államtitkár írta, az osztrák javaslatához igazodó modernebb szerkezetben.⁵ Már ebben is generálklauzula tiltotta a tisztességtelen versenyt, melyet követően a tervezet hat konkrét tiltott magatartást is felsorolt: a valótlan állítások használatát a cégnévben, üzleti kommunikációban és a hirdetésekben; az engedély nélküli végeladásokat; a ma ismert piramisjátékhoz hasonló „hólabda-szerződéseket”; a versenytárs nevének és termékeinek utánzását; a versenytárs jó hírnevének és hitelének rontását; valamint az üzleti titok megsértését.

A plánum végül nem került a parlament elé, és a törvényelőkészítő munka csak az első világháború után folytatódott. A harmadik tervezet, amelyet Kuncz Ödön kereskedelmi jogász professzor Balás P. Elemér igazságügyminisztériumi osztályvezetővel közösen készített,⁶ a kormány végül 1921 decemberében be is terjesztette az első Nemzetgyűlés elé, azonban az az ismert okok (választójogi vita, a kétéves mandátum lejárta) miatt nem tudott róla tárgyalni. A jogszabályt így a második, 1922-ben megválasztott Nemzetgyűlés fogadta el.

Az 1923:5. tc. négy fejezetből állt. Az I. fejezet mindössze egyetlen szakaszt tartalmazott: magát a generálklauzulát és egy szintén általános jellegű szabályt a tilalmak megsértésének magánjogi és büntetőjogi következményeiről. A II. fejezet szabályozta exemplifikatív jelleggel a tilalmazott magatartásokat. A III. fejezet tartalmazta a büntető rendelkezéseket, azaz az egyes tiltott versenycselekmények kihágási és vétségi alakzatait, a IV. fejezet pedig egyes (jórészt eljárási) rendelkezéseket foglalt magában.

A törvénycikk 1. §-a értelmében „üzleti verseny nem szabad az üzleti tisztességbe vagy általában a jó erkölcsbe ütköző módon folytatni”. A II. fejezet öt címben sorolta fel a kifejezetten tilalmazott tisztességtelen üzleti gyakorlatokat. Az 1. cím a „szédelgő feldicsérest”, azaz a megtévesztő reklámot tiltotta, külön kitérve a termék származási helyével kapcsolatos megtévesztésre, valamint a különféle kiténtetések, érmek, oklevelek engedély nélküli használatára. A 2. cím az ipartörvény 58. §-ánál sokkal részletesebben szabályozta a versenytárs cégnevének, kereskedelmi nevének, árujellegetes külsejének bitorlását. A 3. cím a hírnév- és hitelrontás tilalmát foglalta magában, a 4. cím tiltotta a hólabdaszerződéseket, az 5. cím pedig az üzleti titok megsér-

tését. (Az Emich-féle javaslattal ellentétben az engedély nélküli végkiadások érdekes módon az eljárási szabályok közé kerültek át.)

Ha a hat évtizedig hatályban volt első magyar versenytorvényt mai versenyjogunkkal vetjük össze, első olvasásra szembetűnő, hogy még csak a versenytársakat védte egymással szemben, azaz a fogyasztók (és más károsultak) számára nem biztosított perindítási lehetőséget. A sérelmet szenvedett versenytárs ugyanakkor már nemcsak kártérítést követelhetett, hanem bíróságtól kérhette az alperes kötelezését a tisztességtelen üzleti gyakorlat abbahagyására. Utóbbira a törvény a vállalkozói érdekképviseletet is feljogosította.

A másik jelentős különbség, hogy az 1923:5. tc. nem állított fel versenyhatóságot. Bár a tisztességtelen versenycselekményeket mai versenyjogunk is bírósági hatáskörbe utalja (lásd: 1996. évi LVII. törvény 86. §), azonban az üzleti döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmát megsértőkkel szemben a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárást is indíthat és akár az előző évi nettó árbevétel 13%-áig terjedhető bírságot is kiszabhat. 2008-tól ráadásul, az Európai Unió irányelveivel összhangban, két külön törvény is igen széles körű hatósági fellépést tesz lehetővé a jogsértő

reklámokkal, valamint a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben.

Hivatkozások:

- ¹ Pázmándi Kinga: A hirdetésre vonatkozó jogi szabályozás története. Jogtörténeti szemle 2006: 2. sz. 11-19., 13. p.
- ² Lásd a Curia 1909. február 11-én meghozott, 4333/1908. IV. p. t. számú ítéletét.
- ³ Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen. A Jog 19. 1900. 37. sz. 262-263. pp.
- ⁴ Ennek jelentőségével kapcsolatban lásd Darázs Lénárd: Generálklauzula a tisztességtelen verseny elleni jogban. *Gazdaság és Jog* 18. 2010: 3. sz. 18-21. pp.
- ⁵ Törvényjavaslat a tisztességtelen verseny ellen. *Magyar Ipar* 28. 1907. 23. sz. 569-570. pp.
- ⁶ Kuncz Ödön: *Életem*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017. 394. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: A Magyar Kakaó és Csokoládé Gyár Rt. ma már vitatható jogszerűségű reklámja 1924-ből, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum gyűjteményéből, <https://hu.museum-digital.org/singleimage?imagenr=40778> 2023.10.10.